

НОВИЙ ПОГЛЯД НА СИМВОЛИ ХІМІЧНИХ ЕЛЕМЕНТІВ

Михайло КОРНІЛОВ, доктор хімічних наук, професор Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Спочатку пропонуємо прочитати речення, що нагадує сенсаційне повідомлення:

В Татарстані — теракт, в космосі — тріста терористів.

Що в ньому незвичного? Щоб стало зрозумілим, подамо його в такому вигляді:

В ТаТаРСТаНІ — ТеРаКТ, В КОСМОСІ — ТРи-СТа ТеРоРиСТів.

Як бачимо, слова написані за допомогою символів хімічних елементів: Бор, Тантал, ще раз Тантал, Фосфор, Карбон, Тантал, Гідроген, Йод і т. д. Символи латинські, а читаємо українською.

Спроби писати слова не літерами, а символами хімічних елементів відомі давно. Наприклад, у такий спосіб зроблено написи IUPAC* і MoScOW на марці, випущеній з нагоди XX конгресу IUPAC у Москві.

В усіх випадках слова читаються англійською мовою. Любителям символів хімічних елементів може впасти в око нова гра — складати **українські** слова і фрази із символів хімічних елементів, що їх наведено вище, і читати їх так, начебто вони написані кирилицею. Таку можливість надають 33 символи: *Au, As, Am, B, Ba, Be, Bi, Eu, I, K, Ku, Mo, H, He, Ho, O, Pa, Pu, Po, Pm, C, Ca, Ce, Si, Co, St, T, Ta, Te, Tu, Ti, Tm, Xe*. Щоб розширити можливості гри, тут додано символ тритію (*T*), а також забутого в 90-х роках елемента Курчатовію *Ku* і залишений у 50-х роках символ елемента Тулію *Tu* поряд з його сучасним законним символом *Tm*.

Спочатку завдання може здатися надто складним і невиконуваним, але це тільки спочатку. Якщо укласти словничок, а потім добувати звідти відповідний матеріал, приміряючи слова до речення, то процес піде жваво. У нашій колекції налічується вже понад 800 таких «елементослів». Серед них трапляються своєрідні випадки «ізомерії», а саме написання одного і того самого слова у вигляді сполучення символів різних елементів, наприклад *CoH — COH, СтAmOP — СТАмOP — СТaTOP, PAcTP — PaCmP — PaCTP, COPT — CoPT — CoPm —*

COPT, CmPaTOCTaT — CmPaTOCTAm — CmPAmOCTAm — CmPAmOCmAm — CmPAmOCTaT — CTPaTOCTaT — CTPAmOCTaT — CTPAmOCTAm — CTPAmOCmAm — CTPaTOCTAm.

Особливу цінність мають складені з хімічних символів довгі слова й хімічні терміни, а також дієслова, замість яких у таких текстах часто доводиться користуватися тире. Головне, щоб фрази мали певний сенс, нехай навіть не зовсім зрозумілий. Ось деякі приклади.

ТВіК I TPaHC-OKTaHOKOPoHeH — HoBi Ba-PuBa KBaPTyPaHTiB OCTPOBa KPyT.

ВіH He CTaHe HeCTy KPaCuBi CePBeTKy I HoBi TOCTePy PaCuCTa MoHTe KPyCmO.

BOBa CeH-CuMoH — CuHoK CTaPOCTy, BiH Cy-PoTa I TyPaH TBaPyH.

IMoBiPHO He BapTO PoCTyTu CuHI TyTaHoBi KBiTy B KBaPTyPI B MoCKBi.

CeKTaHT CmBOPyB CaMoKAm, TaPaHTaC I KPa-CuBi MoXePoBi CBeTPy.

TaHoK TyPuCTOPa I CoPoK CmPaTOCTaTiB — Ta-PaCoBa TPyBiKOBa KPaCa.

TeCTOCTePoH MoHoTOHHo MoKHe I CaMoTHo TaHe B TePMoCTaTi.

В TPaKTaTi CePBaHTeCa PuMoBaHo TPyCTa TPyTeKCTOBi CTOPiHKy.

В KBiTHI TPaCTOBi CoPoCa B TOKIO HAcTaHe PIBHo CTO PoKIB!

TPyBiKOBi TOBaPu OCTPOBa TyMoP — XeK, KPa-CuBa TPyH-TPaBa I TOBCTa.

BaPmO CKOPyCTaTu MoHo- I TPyHITPoOKTaH — HoBi TOBaPu B ИHTePHeTi.

Бажаємо читачеві успішних і красивих знахідок на підтвердження безмежних можливостей рідної мови, особливо якщо вона підкріплена хімією! Початківці, граючи, зможуть розвинути свої знання символів хімічних елементів, краще запам'ятати їх.

Історія цієї гри сягає років мого далекого студентства. На одному курсі зі мною навчалася дівчина Валя з рідкісним прізвищем *CuMoHoBa*. Рідкієним тому, що жодне інше прізвище з мого оточення не можна було записати символами хімічних елементів і читати так, начебто символи були кириличними. Спробуйте й ви знайти хоча б одне елементохімічне прізвище серед своїх знайомих і Ви мене зрозумієте! Я дуже пишався своєю знахідкою, яка стала вирішальною в моєму житті — дівчина Валя стала Корніловою. А ідея писати українські слова символами хімічних елементів залишилася, хвилюючи мене і тепер.

Автор вдячний Іллі Леєнсону за корисні поради.

*IUPAC — International Union of Pure and Applied Chemistry — Міжнародна спілка з чистої і практичної хімії.